

VED HAVØRNENS REDE

Af zoologen *Alwin Pedersen*

Kun én gang har mine grønlandsrejser ført mig til den sydlige del af Grønlands vestkyst, der med sit mildere klima og sin forholdsvis tætte bebyggelse danner en temmelig skarp kontrast til den nordlige del af landet og ikke mindst til østkystens barske, verdensfjerne ødemarker. Uforudsete rejsevanskeligheder tvang mig til et længere ophold i egnen ved Godthåb. Da det viste sig, at der ville gå ca. 10 dage, inden jeg kunne rejse videre nordpå, besluttede jeg at benytte ventetiden til at opsøge en af de ørnereder, af hvilke der skulle findes flere i det indre af landet. En forespørgsel hos grønlænderne gav til resultat, at de i en lille bugt omtrent halvvejs i Ameralikfjorden kendte en rede, som lå ved munden af en lakserig elv og var let tilgængelig. Reden var urgammel, selv de ældste grønlændere havde kendt den i deres barndom, og i al denne tid havde den næsten hvert år været benyttet af et ørnepar.

Da min plan, at opsøge den gamle ørnerede, blev kendt, meldte der sig en ung grønlander, der var ansat som lærer ved seminariet i Godthåb, og tilbød at rejse med. Det interesserede ham meget at se en ørnerede, hvilket han hidtil ikke havde haft lejlighed til. Hans tilbud kom mig særdeles belejligt, da jeg netop søgte en ledsager.

Hidtil havde jeg rejst med østgrønlændere, hvis stærke naturbinding gjorde dem så uimodtagelige for andres anskuelser og levevis, at de end ikke stillede spørgsmål desangående. Som jægere er de absolut suveræne, og jagten og alt, hvad dertil hører, udfylder helt og holdent deres tilværelse. Den mand, som her i Vestgrønland blev min rejsefælle, var derimod besjælet af en så stor videbegærlighed angående alt, hvad jeg kunne fortælle ham om andre naturforhold, at dette prægede hele vort samvær. Denne mand var Augo Lynge.

Jeg lejede provstens motorbåd med dens tre mands besætning, og endnu samme aften befandt vi os på vej ind i den skønne og allerede fra nordbotiden kendte Ameralikfjord.

Den følgende morgen nåede vi vort bestemmelsessted. Teltet blev rejst i det lave pilekrat i en lun krog mellem nogle klippeblokke, hvorpå motorbåden sendtes tilbage med besked om at afhente os efter en uges forløb.

Vor teltplads i Ameralikfjorden. Foran teltet Augo Lynge.

Det gik sandelig lettere med at finde reden, end vi havde troet. Den skulle ligge på en høj brink ved munden af en elv i bunden af bugten. Vi gik langs stranden hen imod det sted, grønlænderne havde opgivet os, og befandt os endnu et godt stykke fra elvmundingen, da vi allerede så ørnen hæve sig op over brinken, formodentlig lige over reden, for derpå med en brat vending at dale ned i elvdalen og følge dennes løb ind i landet.

Næppe et kvarter senere stod vi ved reden. Mellem nogle skødesløst henkastede armykke pilestammer og omgivet af en dyngede rådne fisk sad, eller rettere lå, to gråhvide uldklumper, der ville have været aldeles ukendelige, hvis ikke de imponerende ravgule kløer og det svære krogede næb røbede deres afstamning. De uformelige skabninger tog ikke ringeste notits af os. De havde tilsyneladende kort forinden ædt sig mætte og lå nu halvt udstrakte med det tunge næb hvilende på jorden, ganske hengivende sig til fordøjelsens søde kval. Pludselig blev vor opmærksomhed henledt et andet sted. Lige over os i den klare blå luft lød høje skarpe advarselsskrig, og i det samme fik vi øje på de to gamle ørne, der fra betydelig højde kom susende

ned imod os. En snes meter over os foretog de store fugle en brat vending, så vi kunne mærke suset fra de brede vinger og høre dem vibrere i luften under det bratte sving. I et kort glimt fik vi også deres gule fødder at se; de var fast lukket, ligesom truede, som et par knyttede næver. Derpå steg de opad, på stive vinger, skruede sig højere og højere til vejrs, for endelig atter at svæve oppe i den blå æter, højt oppe over de højeste fjeldtinder i deres umådelige rige. Der oppe fra holdt de skarpt øje med alt, hvad vi foretog os. Da Augo Lynge gik et skridt nærmere til reden og bøjede sig over ungerne, lød der omgående skarpe advarselsskrig oppe fra. Ungerne begyndte nu at røre på sig. De rejste sig vaklende op på deres uforholdsmæssigt svære ben og stirrede forundret på os, men ingenlunde af frygt. Nu hørte vi dem også svare på de gamles kalden med en ynkelig piben.

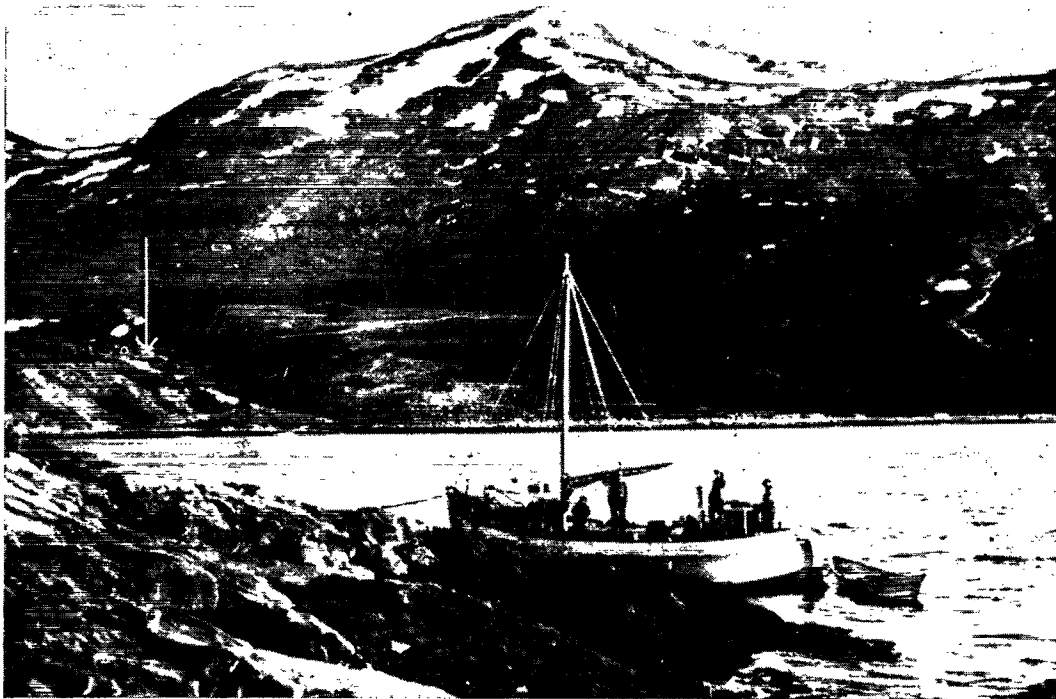
Det var endnu tidlig på morgenen, og det blæste koldt igennem elvdalen. Skønt ungerne måtte være omkring 10–14 dage gamle, og skønt de omtrent var på størrelse med en høne, kunne de endnu ikke undvære den moderlige varme. Vi lod dem derfor være i fred og gik tilbage til teltet. Inden vi lagde os til at sove, rettede jeg kikkerten mod det sted, hvor reden befandt sig. En af de gamle ørne lå da på reden og varmede ungerne; den anden ørn opdagede jeg noget senere siddende på en sten på den anden side elven.

Ved middagstid bragte den bagende varme og de blodtørstige myg os atter på benene. Vi opsøgte igen ørnereden, uden at vi i begyndelsen så det mindste til de gamle fugle. Ungerne lå og gispede i varmen, indhyllet i en sværm af spyfluer og myg. Ved siden af dem lå en frisk fanget fladfisk, der bar tydelige spor af ørnens klør, men ellers var urørt.

Vi gik straks i gang med at opføre et skjul, fra hvilket jeg håbede at kunne iagttage disse stolte utilnærmelige fugle på nært hold. Ca. tyve skridt fra reden gravede vi en fordybning, lagde sten op omkring den og dækkede det hele til med pileranker og birkegrene. Mellem stenene havde vi ladet en lille sprække stå åben, igennem hvilken man kunne se reden og en stor del af dens omgivelser.

Da vi var færdige med arbejdet, opdagede vi de to gamle ørne som to små prikker højt oppe under himlens tag. Oppe fra denne svimlende højde havde de skarpsynede fugle sandsynligvis iagttaget os under arbejdet, hvorfor de nu rimeligvis var mistroiske. Det var derfor nødvendigt, at vi gav dem lejlighed til at gøre sig fortrolige med den forandring, vi havde fremkaldt i redens omgivelser.

De to følgende dage holdt vi os borte fra reden. Da vi den første dag efter en fisketur i fjorden sent om aftenen vendte tilbage til teltet, konstaterede jeg til min glæde, at begge ørne sad ved reden. Den ene lå og varmede ungerne, medens den anden sad oprejst på en sten i redens umiddelbare nærhed. Også den følgende aften,

*På bestemmelsesstedet, Kasigianguit i Ameralikfjorden.
Ørneredens beliggenhed kendetegnes af pilen.*

da vi kom hjem fra en lang tur ind over fjeldene, sad begge de gamle ørne ved reden. De havde altså ikke ladet sig skræmme af det opførte skjul.

Hidtil havde jeg lagt mærke til, at ørnene om dagen kun meget sjældent viste sig ved reden. I de varme middagstimer kom de der slet ikke og ellers kun i nogle øjeblikke for at aflevere deres fangst, hvorpå de slog sig ned et eller andet sted i nærheden. Det forekom mig, at det fortrinsvis var den mindre han, der gav sig af med at fange føden. Først når aftenkøligheden bredte sig, indfandt begge ørne sig ved reden for at blive der natten igennem. Hannen var den første, der fløj ud på fangst, medens hunnen endnu blev hos ungerne, indtil solen begyndte at varme.

Aftenen og den lyse nat var derfor den bedst egnede tid til at komme ørnene ind på livet. Forøvrigt ville det om dagen ikke have været til at holde ud at sidde musestille i det lille skjul for de milliarder af blodtørstige myg, der var på nippet til at ødelægge hele turen for os her i fjorden.

Den følgende aften gik jeg sammen med Lynge op til reden. De gamle ørne så vi intet til, men jeg var overbevist om, at de et eller andet sted fra, måske højt oppe i skyerne, overvågede hvert eneste af vore skridt. Netop derfor anså jeg det for en

Således sad de to ørneunger ofte, medens de ind imellem spejdede efter de gamle eller fulgte deres flugt højt oppe under skyerne.

fordel, at vi var to. Det ville berolige ørnene, når de så en mand gå tilbage til teltet. At de imidlertid godt kunne tælle til to, når først deres mistanke var vakt, skulle vi desværre snart få bevis for.

Den første aften lykkedes det dog at vildlede disse utilnærmelige fugle. Jeg havde vel siddet en halv time og iagttaget ungerens ihærdige bestræbelser på at få øje på deres ophav ved uafbrudt under en tydelig pippen at afsøge horisonten og himlen over dem, da der pludselig faldt en skygge over mit udkigshul. Der var minsandten en af de gamle ørne. Uden den mindste lyd kom den sejlene ganske tæt hen over mit skjul med en stor laks i de krampagtigt lukkede kløer. Fordi fuglen var så nær, forekom den mig fantastisk stor, dens mægtige vingefang tog et øjeblik hele udsigten fra mig. Den nåede imidlertid hurtigt reden og lod her sit bytte falde til jorden, for derpå på en noget ubehjælpelig måde at dale ned tæt ved siden af ungerne. De store vinger foldedes sammen, og et øjeblik så ørnen sig om ligesom omfattende sit vidtstrakte rige i et eneste blik. Ungernes bestandige pippen fik den dog snart til at hente sin fangst. Stående på redekanten flædede den sit bytte og rakte bid efter bid af

I spændt forventning.

den saftige fisk til de sultne unger. Da halvdelen af laksen var fortæret, var ungerne madbegær tilfredsstillet. De tav og krøb sammen midt i reden. Den gamle ørn følte åbenbart ingen lyst til at æde af sit bytte. Uden at tage sig noget for sad den en stund og stirrede ud over bugten. Noget senere kom også den anden ørn tilsyne; den kom pludselig, som en stormvind, ned igennem elvdalen og landede elegant på en sten nogle få skridt fra reden. Det var hannen, en betydelig mindre fugl end den store, kraftige hunørn, der tilsyneladende ikke tog ringeste notits af sin mages ankomst og nu lagde sig ned for at varme ungerne under sine brede vinger.

Nu, da jeg havde ørnene så nær, fik jeg bekræftet grønlændernes påstand om, at det drejede sig om et meget gammelt ørnepar, der havde ynglet i fjorden, så langt man kunne huske tilbage. Det lader sig naturligvis ikke afgøre med sikkerhed, om det virkelig er de samme fugle, der år efter år har benyttet den samme rede, men havørne kan blive meget gamle, og de to fugle, jeg her havde foran mig, syntes at have oplevet adskillige somre. Deres lyse fjerdragt, navnlig på halsen, og deres renhvide haler var tydelige tegn på en høj alder.

Jeg havde aftalt med Augo Lynge, at han skulle hente mig ved midnat. Jeg agtede nemlig at fotografere de gamle ørne den følgende aften, hvorfor det ikke gik an, at jeg pludselig dukkede op så nær ved dem. Disse sky fugle ville aldrig kunne glemme at have været i så nært naboskab med deres dødsfjende. Da tidspunktet nærmede sig, og da Lynge måtte være undervejs, så jeg pludselig begge ørne stirre ufravendt i retningen mod teltet. Først kom hannen på vingerne, og den svævede allerede højt oppe over fjeldtoppene, da hunnen ganske stille rejste sig af reden og i lav flugt gled op gennem elvdalen. Først da min ledsager stod tæt ved skjulet, forlod jeg det, sikker på, at ørnene ikke lagde mærke til det, hvorpå vi langsomt gik ned til teltet.

Det havde alligevel været bedre, om jeg havde holdt ud i mit skjul til den lyse morgen. Den natlige forstyrrelse måtte have vakt de gamle ørnes mistanke, så de nu holdt skarp kontrol med, hvor mange mænd der kom og fjernede sig fra reden. Den følgende aften sad jeg igen sammenkrøbet i det lille skjul, denne gang med et fotografiapparat. Der gik to timer, tre og fire, men der var stadig ingen ørne at se. Ungerne var blevet fodret, så de led ingen nød, og det var heller ikke særlig koldt den nat. Først ved midnat opdagede jeg ganske tilfældigt en af de gamle ørne siddende lige overfor mig, men på den anden side af den dundrende elv i sikker afstand fra mit skjul. Der havde den rimeligvis siddet hele tiden og været vidende om min nærværelse. Under sådanne forhold var der intet at stille op. Ungerne begyndte nu også at blive urolige. De rejste sig vaklende op og strakte hals for at holde udkig efter de gamle. Da heller ikke dette syntes at kunne bevæge ørnen til at opsøge reden, opgav jeg at vente længere. Idet jeg krøb ud af skjulet, fik jeg også øje på den anden ørn, lige da den lettede fra en sten næppe 50 meter bag skjulet. Jeg havde således hele tiden været under streng observation.

Der var nu intet andet at gøre end at vente, til motorbåden kom. Sammen med motorbådens folk var vi da fem mand, der kunne gå op til skjulet. Jeg havde grund til at tvivle på, at ørnene kunne tælle til mere end tre. Ravnen er vistnok den eneste fugl, der kan holde kontrol med et større tal. Desværre blev der intet ud af disse planer. Der indtraf noget uventet, som satte en stopper for vort ophold her i fjorden. Augo Lynge var blevet syg og endda så alvorligt, at jeg ikke kunne forlade ham et øjeblik. En ondartet influenza-epidemi, der hærgede det meste af Sydgrønland, havde også nået os her i fjorden. Jeg var derfor glad, da motorbåden kom den aftalte dag, så den hårdt angrebne mand hurtigst muligt kunne komme under kyn-dig pleje.

Endnu et sidste glimt fik vi af de stolte flyvere, da vi stod ud af bugten. Begge fuglene svævede da højt over os som små prikker under de hvide sommerskyer, og først da vi var langt ude i fjorden, så vi dem forsvinde bag de himmelhøje sneklædte fjeldtoppe.